

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR UKRAINIAN PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION OF FOREIGN MEDICAL STUDENTS

Стаття висвітлює педагогічні умови формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей (222 «Медицина») на заняттях із дисципліни «Мова навчання (українська мова як іноземна)». Розкрито сутність понять «умова», «педагогічні умови», «українськомовна компетентність» та ін. На основі аналізу наукових, нормативно-правових джерел, проведеної дослідно-експериментальної роботи та власного досвіду викладання української мови іноземним студентам медичних спеціальностей виокремлено основні педагогічні умови. Однією з педагогічних умов є застосування текстоцентричного підходу до професійно орієнтованого навчання української мови іноземних студентів медичних спеціальностей, спрямоване на формування вмінь роботи із професійно орієнтованим текстом, зі словником. Це сприяє максимальному наближенню процесу засвоєння української мови до спеціальних клінічних предметів. Наступна педагогічна умова – це інтерактивні технології навчання для забезпечення міжпредметних зв'язків української мови як іноземної та дисциплін природничого циклу. Виділяємо третю педагогічну умову – це включення соціокультурного компонента в освітній процес. Включення соціокультурного компонента у зміст мовного навчання допомагає створити оптимальні умови для первинної адаптації, виховати вторинну мовну особистість іноземних студентів, здатну до міжкультурного спілкування у професійній сфері. Остання педагогічна умова, яка розглядається у статті, – це навчально-методичне, зокрема електронне, забезпечення для формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей. Ідеться про використання якісного навчально-методичного, цифрового забезпечення на заняттях із дисципліни «Мова навчання (українська мова як іноземна)». Комплексне врахування цих умов сприяє ефективному формуванню українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей.

ність, українськомовна компетентність, іноземні студенти, медичні спеціальності.

The article highlights the most effective pedagogical conditions for the formation of Ukrainian language professional competence of foreign students medical specialties (222 "Medicine") on the discipline "Language of study (Ukrainian as a foreign)". The notions of "condition", "pedagogical conditions", "Ukrainian language competence", etc. are defined. On the basis of the analysis of scientific, regulatory and legislative sources conducted experimental work and own experience of teaching the Ukrainian language to foreign medical students, the main pedagogical conditions were singled out. The first pedagogical condition is: implementation of text-based approach to professional oriented teaching of Ukrainian language to foreign students of medical specialties. It is directed to formation of skills of working with professional-oriented text and dictionary. It provides maximum connection of Ukrainian language with specified clinical subjects. The second pedagogical condition is: interactive learning technologies to ensure interdisciplinary connection of the Ukrainian language as a foreign and subjects of the natural cycle. The next, not less important from our point of view, pedagogical condition is: implementation of socio-cultural component in the educational process. Including socio-cultural component in the content of language study helps to create positive ground for adaptation and to form second language personality of foreign student, who can provide intercultural dialogue in professional sphere. The last pedagogical condition is: educational and methodological support, including electronic, provision for formation of Ukrainian-language professional competence of foreign medical students. Using quality digital and methodological materials are directed into discipline "Language of study (Ukrainian as a foreign)". The complex connection of these pedagogical conditions helps to effective formation of Ukrainian language professional competence of foreign students of medical specialties.

Key words: condition, pedagogical condition, competence, professional competence, Ukrainian language competence, foreign students, medical specialties.

УДК 378:811.161.2'242:61

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-16-1-19>

Левенок І.С.,

аспірант кафедри

української мови і літератури

Сумського державного педагогічного

університету імені А.С.Макаренка

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Підготовка іноземних студентів медичних спеціальностей є одним із вагомих напрямів діяльності українських медичних університетів. Як показує аналіз статистичних даних онлайн-порталу «Українського державного центру міжнародної освіти» (далі – УДЦМО) [20], підготовку майбутніх лікарів-іноземців здійснюють шістнадцять медичних закладів вищої освіти України. Іноземних студентів приваблюють висока якість медичних освітніх послуг, вигідна ціна навчання.

Відповідно до Закону України «Про освіту» (ст. ст. 67, 68) [6] та з метою забезпечення якості підготовки фахівців для закордонних країн у закладах вищої медичної освіти впроваджена навчальна дисципліна «Мова навчання (українська мова як іноземна)». «Набуття українською мовою статусу державної та розширення її функціонування в усіх сферах суспільного життя, а також помітне зниження інтересу до російської мови як іноземної через припинення міждержавних освітніх зв'язків на пострадянському просторі, – зазначає

Л. Береза, – спричинили поступове утвердження української як мови вищої освіти для іноземців» [1, с. 83]. Узагальнення наукових праць, досвіду викладання показує, що для лікаря важливе як оволодіння професійною термінологією, так і вміння доречного спілкування з пацієнтами та колегами. Потреба в ефективному формуванні українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей актуалізує необхідність виявлення педагогічних умов навчання майбутніх лікарів у закладах вищої медичної освіти, педагогічних умов формування українськомовної професійної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання фахової підготовки майбутніх іноземних спеціалістів-медиків, зокрема до професійного спілкування, досліджують Н. Авраменко, К. Гейченко, Ж. Рагіна й ін., проблеми адаптації іноземних студентів до українського соціально-культурного простору – М. Іванова, В. Груцук, І. Мельничук, О. Суригін та ін., формування професійно-комунікативної компетентності іноземних студентів – А. Приходько, О. Резван, навчання української мови в іншомовній аудиторії – З. Бакум, Л. Паламар, О. Пальчикова й ін., соціокультурний компонент у підготовці іноземних студентів-медиків – Л. Біденко, Я. Проскуркіна, О. Семенов, В. Лоншакова й ін.

Водночас аналіз наукових джерел засвідчує недостатньо досліджену проблему формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей, зокрема педагогічні умови.

Мета статті. У межах статті, з урахуванням наукових досліджень і проведеної дослідно-експериментальної роботи, окреслимо найбільш ефективні педагогічні умови формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей.

Методи дослідження. Для досягнення мети використано теоретичні методи: аналіз, узагальнення навчально-методичної документації, наукових джерел, навчально-методичної літератури, нормативних освітніх документів; емпіричні методи: анкетування, бесіди, інтерв'ювання, письмові й усні опитування; педагогічне спостереження за процесом українськомовного навчання іноземних студентів, що дало змогу з'ясувати стан розробленості проблеми, обґрунтувати педагогічні умови формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо сутність понять «умова», «педагогічні умови». Зазначимо, що в «Новому тлумачному словнику української мови», як показує проведений аналіз, умову визначено як «необхідну обставину, що робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь» [4, с. 632].

Поняття «педагогічні умови» фахівці розглядають, зокрема, як складовий елемент педагогічної системи, і визначають їх як зовнішні обставини середовища, що сприяють формуванню професійних особистісних якостей студентів [17, с. 77].

У межах нашого дослідження послуговуємося таким визначенням терміна «педагогічні умови»: це обставини, за яких успішно відбувається процес формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей.

Для визначення комплексу взаємопов'язаних педагогічних умов окреслимо передусім сутність українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей.

Дослідниця Л. Шиянюк визначає поняття «українськомовна комунікативна компетентність» як «орієнтування особистості майбутнього фахівця в різних ситуаціях українськомовного міжособистісного й професійного спілкування, що ґрунтується на фахових знаннях, розвинених комунікативних умінях і навичках, які забезпечують розв'язання проблем і досягнення певних стандартів у галузі професії; готовність до професійної та комунікативної діяльності з певним знанням фахової справи та сформованими компетентностями: мовною, мовленнєвою, прагматичною, текстотвірною, дискурсивною, соціокультурною; здатність організувати українськомовний міжособистісний простір у різноманітних ситуаціях спілкування, долаючи комунікативні бар'єри, що дозволяє здійснювати мовленнєву діяльність, зумовлену комунікативною метою; наявність здібності ефективно виконувати комунікативну й професійну діяльність, компетентно регулювати процес українськомовного спілкування на всіх етапах» [22, с. 303].

С. Костюк, характеризуючи «мовну компетентність міжкультурної комунікації студентів-іноземців», зазначає, що для такої категорії студентів важливі усвідомлення ролі мови в житті соціуму, обізнаність із фонетичними, лексичними, граматичними рівнями мови для продукування мовлення, подолання бар'єрів вербального і невербального спілкування із представниками інших лінгвокультурних спільнот [8, с. 23].

З метою визначення сутності поняття «українськомовна компетентність» звернемося до програмних положень Концепції мовної підготовки іноземців. У документі наголошено на потребі введення дисципліни «Мова навчання (українська мова як іноземна)», що є не тільки навчальним предметом, а й освітньою дисципліною, засобом усебічного розвитку впродовж життя та провідником майбутніх фахівців у їхньому становленні як професійних особистостей. Для іноземців, що навчаються в українських ЗВО англійською, німецькою або іншими іноземними мовами, українська мова є мовою соціокультурного оточення

й обов'язково викладається з метою формування вмінь міжкультурної комунікації [21, с. 136-146]. «Згідно з положеннями Концепції мовної підготовки іноземців, навчання мови полягає в «забезпеченні комунікативних потреб у різних сферах спілкування: науковій (для отримання конкурентоспроможної підготовки за обраним фахом), суспільно-політичній і соціально-культурній (для належної адаптації та повноцінного орієнтування в новому середовищі, особистісного культурного розвитку), побутовій (для задоволення потреб повсякденного життя), а також для виховання гармонійної особистості, що здатна до міжкультурного діалогу» [21, с. 136-146]. Концепція мовної підготовки ґрунтується на основних положеннях Конституції України, Законі України «Про освіту», Державній національній програмі «Освіта: Україна XXI століття», Європейській хартії регіональних мов або мов меншин, Загальноєвропейських рекомендаціях із мовної освіти [5; 23]. Вивчення української мови як окремої навчальної дисципліни на I-IV курсах вищих медичних навчальних закладів України регламентовано ст. 48 «Мова викладання у вищих навчальних закладах» Закону України від 1 липня 2014 р. № 1556–VII «Про вищу освіту».

У 2016/2017 навчальному році на вимогу Концепції мовної підготовки іноземців у закладах вищої освіти впроваджено дисципліну «Мова навчання (українська мова як іноземна)». Досвід читання такого курсу в Медичному інституті Сумського державного університету, а також апробація дослідження та його елементів в експериментальних закладах (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Івано-Франківський національний медичний університет, Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського, Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова, Національний медичний університет імені О.О. Богомольця) підтверджують потребу у формуванні духовно багатой мовної особистості іноземця, яка вільно володіє всіма виражальними засобами української мови і відзначається свідомим ставленням до неї та високою мовною й мовленнєвою компетентністю. Заняття з української мови як іноземної мають бути наповнені професійно орієнтованим змістом, що допомагає поглибити знання з базових дисциплін (анатомія, біологія, хімія й ін.), сприяють розширенню наукового світогляду. Предметом курсу «Мова навчання (українська мова як іноземна)», як засвідчує аналіз програми, є мова як соціокультурний феномен і засіб спілкування. Метою курсу є формування у студентів достатньої мовної компетентності для здійснення пізнавальної діяльності в соціокультурній і навчальній сферах, що реалізується за допомогою комплексного підходу до підготовки майбутніх спеціалістів і передбачає взаємодію комунікативних, освітніх і виховних цілей.

З урахуванням проаналізованих вище наукових досліджень, наукових підходів (системний, особистісно орієнтований, текстовий, компетентнісний, комунікативний, ціннісний) розглядаємо українськомовну професійну компетентність іноземних студентів медичних спеціальностей як цілісне інтегративне особистісне утворення, невід'ємний компонент професійної компетентності, що поєднує ціннісні настанови, комплекс мовних знань, умінь і навичок, здібностей, які дозволяють студентам-іноземцям медичних спеціальностей здійснювати мовленнєву комунікацію в ситуаціях професійного спілкування. На підставі опрацьованих вище наукових джерел, на основі анкетування, педагогічного спостереження визначаємо компоненти українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей: особистісно-ціннісний, когнітивний, праксеологічний і рефлексивний.

Розробляючи змістове наповнення складників українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей, ураховуємо характеристику С. Костюк, яка серед складників компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців виділяє ціннісний (усвідомлення значення мовної підготовки, оволодіння мовленнєвими, комунікативними та міжкультурними стратегіями спілкування), пізнавальний (володіння системою знань із мови, культури, історії, правил етикету, необхідних для взаємодії із представниками інших культур), дієвий (сукупність умінь і навичок застосовувати знання для розв'язання різноманітних практичних завдань), культурологічний (знання універсальних складників різних типів культур, їхніх проявів у мовленні та моделях поведінки) [9].

Ефективне формування складників українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей забезпечує розроблення і реалізація моделі та виявлення педагогічних умов. Для виявлення педагогічних умов формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей ми проаналізували Типову програму нормативної навчальної дисципліни для іноземних студентів вищих навчальних закладів Міністерства охорони здоров'я (далі – МОЗ) України (галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»), робочі програми навчальної дисципліни «Мова навчання (українська мова як іноземна)», перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, предметну спеціалізацію на спеціальності 222 «Медицина». Погоджуємося з тим, що «Українська мова як іноземна» у вищих навчальних закладах МОЗ України перебуває в когерентному зв'язку з дисциплінами не стільки гуманітарного, скільки медичного профілю, в її структурі виділяють I середній (професійно орієнтований) рівень, який передба-

чає засвоєння лексико-граматичного матеріалу з виразним професійно орієнтованим спрямуванням (модулі 4-7). Його виокремлення мотивується необхідністю вдосконалення активного соціально-культурного дискурсу й закріплення фахово забарвленого «мовленнєвого усвідомлення», що виникло і сформувалося на попередніх етапах; розширення необхідного словникового запасу шляхом професійної орієнтації української мови як іноземної відповідно до базових навчальних дисциплін медичного, стоматологічного та фармацевтичного профілю («Анатомія людини», «Фізіологія», «Імунологія», «Гігієна й екологія», «Пропедевтика внутрішньої медицини (педіатрія)», «Загальна хірургія», «Радіологія», «Медична психологія», «Акушерство й гінекологія» для спеціальностей 222 «Медицина» (Лікувальна справа), 222 «Медицина» (Педіатрія), 221 «Стоматологія»); проходження студентами-іноземцями фахової практики у відповідних лікувально-профілактичних закладах України (сестринська практика, виробнича лікарська практика). Основними завданнями I середнього (професійно орієнтованого) рівня (модулі 4-7) є виховання в іншомовних комунікантів пізнавального інтересу й поваги до української мови як інструмента практичного використання набутих професійних знань; закріплення та вдосконалення попередньо сформованих лінгвістичних, соціолінгвістичних і прагматичних компетенцій; спрямування на оволодіння наступним рівнем *незалежного користувача* (B2), який передбачає продукування чіткого, плавного, логічного мовлення, а також адекватне, ефективне й контрольоване використання граматичних структур, конекторів і схем зв'язку» [19].

Проаналізували також роботи дослідників. Зокрема, Л. Береза, досліджуючи модель формування лінгвокраїнознавчої компетентності студентів технічних спеціальностей, запропонувала комплекс педагогічних умов її успішної реалізації. Перша педагогічна умова полягає в побудові змісту навчальної дисципліни «Українська мова» з огляду на її предметний і соціальний контекст та з урахуванням особистісних потреб студента як суб'єкта міжкультурної комунікації й іншомовної освіти. Другою педагогічною умовою є стимулювання суб'єктів навчання до набуття лінгвокраїнознавчих знань і розвитку аксіологічної сфери студентів шляхом упровадження авторських технологій; третя педагогічна умова – контроль набутих студентами знань та визначення рівня сформованості їхньої лінгвокраїнознавчої компетентності [1, с. 224-225].

Я. Проскуркіна серед педагогічних умов допрофесійної підготовки іноземних абітурієнтів до навчання в медичних університетах називає «професійно орієнтоване викладання мови; міжпредметну координацію дисциплін гуманітарного і при-

родничого блоків; включення соціокультурного компонента в навчально-виховний процес; організацію діалогової педагогічної взаємодії «іноземний абітурієнт – викладач-наставник»» [17, с. 77-78].

На основі проведеної дослідно-експериментальної роботи на базі Сумського державного університету, Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, Івано-Франківського національного медичного університету, Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського, Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова, Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (м. Київ) нами виділено комплекс взаємопов'язаних педагогічних умов, які впливають на формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей:

1) застосування текстоцентричного підходу до професійно орієнтованого навчання української мови як іноземної;

2) інтерактивні технології навчання для забезпечення міжпредметних зв'язків української мови як іноземної та дисциплін природничого циклу;

3) включення соціокультурного компонента в освітній процес і організація діалогової педагогічної взаємодії;

4) навчально-методичне, зокрема електронне, забезпечення формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей.

Розкриємо першу педагогічну умову застосування текстоцентричного підходу до професійно орієнтованого навчання української мови як іноземної більш детально.

Кафедра мовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету активно працює над удосконаленням викладання української мови студентам-іноземцям, критерієм засвоєння якої у студентів є знання орфографічних, лексичних, орфоепічних, граматичних, стилістичних, пунктуаційних норм сучасної української літературної мови; основ усного та писемного спілкування; правил укладання ділової документації; основ культури мовлення; особливостей іншомовного спілкування; уміння орфоепічно правильно читати текст, свідомо використовувати лексику вивчених тем, вільно і граматично правильно вживати її в діалогічному й монологічному мовленні; переказувати та перекладати тексти; вільно володіти мовними засобами різних стилів української мови; укладати різні види ділових паперів; працювати з текстами за фахом, використовуючи словники різних типів; застосовувати правила української орфографії та пунктуації на письмі; дотримуватися правил орфоепії в усному мовленні; створювати й оформлювати тексти в усній і письмовій формі відповідно до норм сучасної української літературної мови.

Зауважимо, що навчання іноземних студентів медичних спеціальностей здійснюється за Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, освітнім стандартом, Типовою програмою з дисципліни «Українська мова як іноземна». Програми розроблено відповідно до комунікативних потреб різних категорій іноземних громадян, що здобувають вищу освіту в українських ЗВО, співвіднесено із загальноєвропейськими компетенціями володіння іноземними мовами Common European Framework of Reference – CEFR (рівні A1, A2, B1, B2, C1, C2). Контроль якості знань, умінь і навичок здійснюється за кредитно-модульною системою, яка сприяє поліпшенню якості навчання в результаті систематичної роботи студентів протягом семестру [7]. На наше переконання, важливим компонентом на заняттях з української мови як іноземної є робота з текстом.

Ураховуючи вимоги проєкту Стандарту та програми, працюємо над удосконаленням структури і змісту, навчально-методичного забезпечення занять, які проводимо упродовж трьох років, професійно орієнтованих текстів [10, с. 112-123].

Л. Шиянюк слушно зазначає, що текстоцентричний підхід дає можливість досліджувати функціонування текстів різних типів, стилів мовлення відповідно до ситуації спілкування, сприяє розвитку комунікативних умінь і навичок, формуванню українськомовної компетентності студентів. Працюємо, зокрема, над культурою читання текстів професійного спрямування, що сприяє формуванню навичок усного та писемного мовлення іноземних студентів медичних спеціальностей. «Тексти, які пропонуємо іноземцям-медикам на рівні B1, мають відповідати таким вимогам: автентичні чи мінімально адаптовані тексти описового й розповідного характеру з елементами роздуму, газетні статті, короткі офіційні документи, пов'язані із приватною, публічною, професійною й освітньою сферами життя» [10, с. 112-123].

Детальніше застосування професійно орієнтованих текстів на заняттях з української мови як іноземної в Сумському державному університеті подано в публікаціях І. Левенка [10, с. 112-123]. Погоджуємося з думкою З. Родчин про те, що текст «залишається як навчальною одиницею, так і метою навчання, що служить формуванню комунікативних умінь і навичок студентів. Окрім того, текст функціонально презентує комунікативну інформативність, завершеність, єдність, змістовність і багатомірність» [18, с. 113-117].

Зазначимо, що опрацювання текстів іноземними студентами-медиками передбачає набуття й удосконалення навичок різноманітних видів читання. «Залежно від цільової настанови використовуються переглядове (пошукове), ознайомлювальне, вивчальне читання. Досконале вміння читати передбачає як оволодіння всіма видами

читання, так і легкість переходу від одного виду до іншого залежно від зміни мети отримання інформації із професійного тексту. Інтенсивне читання літератури зі спеціальності й пов'язана з ним систематична робота над спеціальними термінами максимально наближують процес засвоєння української мови до спеціальних клінічних предметів й узгоджуються з мотиваційною основою її викладання» [18, с. 113-117].

Із цією метою дотримуємось і такої педагогічної умови, як навчально-методичне, зокрема електронне, забезпечення формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей. Нашим колективом (Є. Бурнос, І. Левенок, Н. Пилипенко-Фріцак) підготовлено посібник для іноземних студентів «Готуємося до клінічної практики» (2018 р.). Навчально-дослідницькі матеріали, як показує проведена нами дослідно-експериментальна робота в Медичному інституті Сумського державного університету, Івано-Франківському національному медичному університеті, Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна, сприяють мотивуванню іноземних студентів до обговорення проблемних професійно орієнтованих ситуацій у лікарні чи поліклініці.

Для студентів-іноземців Медичному інституті Сумського державного університету викладачами кафедри мовної підготовки розроблені навчально-методичні матеріали з української мови «Я буду лікарем!», які дозволяють активно використовувати в навчальному процесі рольові ділові ігри професійного характеру [2].

Для навчання і самонавчання учасників експерименту викладачами кафедри мовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету підготовлено електронне забезпечення: спеціальний дистанційний курс для іноземних студентів, що передбачає новий рівень навчання. Курс «Ukrainian» для англomовних студентів-іноземців розробляють А. Силка, М. Казанджиєва, О. Коньок, Л. Біденко, Н. Ворона, Г. Дядченко. Цей курс розрахований на три роки навчання (перший рік – 300 годин, другий рік – 300 годин, третій рік – 150 годин). Він включає вісім модулів (тридцять уроків). Урок містить фонетичний і граматичний матеріал, тестові та практичні завдання, словник. В урок вмонтовані аудіофайли, щоби студенти мали змогу почути звуки, слова, діалоги, тексти українською. До кожного уроку додаються завдання для самостійної роботи із ключами, а також відкриті практичні завдання, тренажери і тести. Перший урок містить загальні відомості про Україну, українську мову, місто Суми і Сумський державний університет – усе це презентовано англійською мовою з додаванням ілюстрацій та відеопрезентацією. Останній урок – це повторення й узагальнення вивченого. Особливістю

цього курсу є «зворотний зв'язок» із викладачем, тобто іноземець «начитує» відповіді і надсилає аудіофайл викладачеві. Викладач, у свою чергу, прослуховує вимову звуків, слів, речень студента-іноземця і, якщо потрібно, вносить корективи чи побажання щодо вимови студента. Така робота дозволяє формувати мовну компетентність, а також створює умови для набуття іноземними студентами досвіду міжкультурного спілкування, розвитку вмін і навичок спілкування із представниками інших національностей.

За планом Міністерства освіти і науки України розробляються цифрові матеріали для іноземних студентів. Просвітницький сайт «Speak Ukrainian» розроблено для іноземців, які прагнуть опанувати українську мову. Цей сайт створено як для початківців, так і для тих, хто прагне вдосконалити свої знання (www.speakukraine.net) [16].

Зазначимо, що формуванню українськомовної професійної компетентності іноземних студентів на заняттях з української як іноземної сприяє прослуховування подкастів («Podcast» – цифровий медіафайл або низка таких файлів, які поширюються інтернетом для відтворення на портативних медіапрогравачах чи персональних комп'ютерах. За змістом вони можуть нагадувати радіо-шоу, звукову виставу, містити інтерв'ю, лекції чи будь-що інше, що належить до усного жанру») [15]. Викладач Анна Огойко, яка створила цей ресурс, використовує багато різних інструментів і способів передачі інформації: музику, фільми, зображення, що сприяє мотивації до вивчення української мови і кращому засвоєнню матеріалу [24].

Розглянемо педагогічну умову: інтерактивні технології навчання для забезпечення міжпредметних зв'язків української мови як іноземної та дисциплін природничого циклу. У процесі викладання професійно орієнтованого та фахового курсів активізували інтерактивне навчання для забезпечення міжпредметних зв'язків української мови як іноземної та дисциплін природничого циклу. Відпрацювання мовно-мовленнєвих умінь іноземних студентів відбувалося під час виконання тестових, проблемних завдань, інтерактивних вправ, пошукової роботи зі словниками, написання есе.

Проаналізувавши закордонний досвід викладання мови іноземним студентам медичних спеціальностей, вбачаємо ефективність використання, особливо на початковому етапі навчання, інтерактивних методів (мозковий штурм, кейс-метод, метод критичного мислення, вікторина, бліц-опитування, мепінг-технології тощо). Для студентів старших курсів варто задіяти «gamified training platforms» («ігрові платформи для навчання»), «real-life clinical scenarios» («моделювання реальних клінічних сценаріїв», мається на увазі медична галузь) [13, с. 189-197]. Саме у грі у спрощеному вигляді відтворюється, моделюється, імітується

дійсність, яка сприяє значущості навчального матеріалу для студента. «Крім того, рольова гра придатна для кожного виду роботи з мовою, – зазначають викладачі кафедри мовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету, – у ході рольової гри використовуються різноманітні граматичні структури, інтонаційні моделі, значний обсяг лексичного матеріалу» [13, с. 189-197]. Усе це залучає іноземних студентів до професійного діалогу в ситуації, максимально наближеної до реальної професійної, що допомагає виробити навички професійного монологічного та діалогічного спілкування лікаря, уміння ставити запитання, слухати та коректно реагувати на висловлювання співрозмовника – пацієнта.

«Ігрофікація, або гейміфікація – застосування для сайтів в інтернеті і прикладного програмного забезпечення, у неігрових процесах підходів, характерних для комп'ютерних ігор, з метою залучення користувачів і споживачів, підвищення їхньої активності під час вирішення практичних завдань» [13, с. 189-197]. Основний принцип ігрофікації – забезпечення й отримання постійного дистанційного зв'язку з користувачем, що надає можливість динамічного коригування поведінки користувача і, як наслідок, швидшого засвоєння всіх функціональних можливостей програми. Ще одним методом гейміфікації є створення легенди, історії, забезпеченої прийомами, яка супроводжує процес використання програми. Це сприяє формуванню в користувачів відчуття причетності, внеску в загальну справу, зацікавленості в досягненні будь-якої мети. Крім того, за ігрофікації застосовуються поетапна зміна й ускладнення завдань із набуттям користувачами нових навичок і компетенцій, що забезпечує досягнення результатів за збереження залученості користувачів.

«Ігри та віртуальне моделювання пацієнтів можуть бути розроблені для того, щоби студенти могли вирішувати реальні проблеми. Змоделювати практичні поради для віртуальних пацієнтів. Контекстуалізація практичної допомоги для віртуального пацієнта дозволяє студентам застосовувати медичну теорію на «віртуальній практиці» для конкретного випадку. Впровадження ситуативного навчання сприяє вдосконаленню професійно-лексичних навичок» [12, с. 336-351].

Наступна педагогічна умова: включення соціокультурного компонента в освітній процес; організація діалогової педагогічної взаємодії. Включення соціокультурного компонента у зміст мовного навчання допомагає створити оптимальні умови для первинної адаптації, виховати вторинну мовну особистість іноземних студентів, здатну до міжкультурного спілкування у професійній сфері: урахуємо звичаї, манери поведінки, суспільні устрої представників різних етносів. Виконуючи дослідження, ми дійшли висновку, що варто враховувати

етнопсихологічні особливості іноземців під час українськомовного навчання, а також їхні національні, релігійні, культурні особливості. Як показує власний досвід викладання та досвід викладачів Медичного інституту Сумського державного університету, кожний представник нації має свої мовні особливості. Детальніше можна ознайомитися з матеріалами І. Левенка «Соціокультурний аспект становлення вторинної мовної особистості іноземного студента-медика» [11, с. 417-423].

З першого заняття викладачі кафедри мовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету всі зусилля спрямовують на формування у студентів-іноземців загального сприйняття культурно-національного середовища. Для цього ми підбираємо відповідний лексичний матеріал, опрацьовуємо тексти, які сприяють цьому процесу. Комунікативна методика виявляється найбільш ефективною методикою викладання в цій галузі. За короткий термін формується певний рівень мовної компетенції студентів-іноземців завдяки активному залученню актуальних мовленнєвих ситуацій» [14].

Висновки. На основі аналізу, узагальнення наукових, довідникових джерел педагогічні умови визначено як обставини, за яких успішно відбувається процес формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей. З урахуванням наукових досліджень та проведеної дослідно-експериментальної роботи окреслено педагогічні умови формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей.

Виділення компонентів українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей, дослідно-експериментальної роботи дозволило виокремити педагогічні умови формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей. Перша педагогічна умова, застосування текстоцентричного підходу до професійно орієнтованого навчання української мови як іноземної, спрямована на формування вміння роботи із професійно орієнтованим текстом, зі словником, сприяє максимальному наближенню процесу засвоєння української мови до спеціальних клінічних предметів. Наступна педагогічна умова, інтерактивні технології навчання для забезпечення міжпредметних зв'язків української мови як іноземної та дисциплін природничого циклу, націлена на міждисциплінарну взаємодію. Третя педагогічна умова, включення соціокультурного компонента в освітній процес, організація діалогової педагогічної взаємодії, націлена на сприяння первинній адаптації, виховання вторинної мовної особистості іноземних студентів, здатних до міжкультурного спілкування у професійній сфері, зокрема в українськомовному середовищі. Така педаго-

гічна умова, як навчально-методичне, зокрема електронне забезпечення, формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей спрямована на використання якісного навчально-методичного, цифрового забезпечення на заняттях з української мови як іноземної.

Перспективи подальших досліджень убагацьмо в побудові моделі формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей на основі вищезазначених педагогічних умов.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Береза Л. Формування лінгвокраїнознавчої компетентності іноземних студентів технічних спеціальностей у процесі навчання української мови : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Черкаси, 2017. С. 83.
2. Бурнос Є., Пилипенко-Фріцак Н. Я буду лікарем! : навчально-методичні матеріали з української мови для іноземних студентів 2-го курсу Медичного інституту з англійською мовою навчання. Суми : СумДУ, 2017. 90 с.
3. Бурнос Є., Левенок І., Пилипенко-Фріцак Н. Готуємося до клінічної практики : тексти для читання зі спеціальності. *Навчально-методичні матеріали для іноземних студентів*. Суми : СумДУ, 2018. 106 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 632 с.
5. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). Київ : Райдуга, 1994. 61 с.
6. Про освіту : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/stru>.
7. Кафедра мовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету. URL: <http://lang.sumdu.edu.ua/index.php/uk/>.
8. Костюк С. Розвиток компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців на основному етапі навчання української мови : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2018. 23 с.
9. Костюк С. Розвиток компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців на основному етапі навчання української мови : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Кривий Ріг, 2018.
10. Левенок І. Професійно орієнтований текст як засіб формування мовнокомунікативних навичок іноземних студентів медичних спеціальностей. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 4 (78). С. 112-123.
11. Левенок І. Соціокультурний аспект становлення вторинної мовної особистості іноземного студента-медика. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2017. С. 417-423.
12. Левенок І. Технології навчання української мови як іноземної майбутніх фахівців медичного профілю. *Ефективні технології навчання у лінгвістичній підготовці майбутніх фахівців* / за ред. О. Семенов. Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2017. С. 336-351.

13. Левенок І. «Ігрофікація» як інтерактивна форма навчання іноземних студентів медичних спеціальностей. *Мова, історія, культура у лінгвокомунікативному просторі* : збірник наукових праць V Міжнародної науково-практичної конференції / упор. Л. Біденко. Вип. 5. Суми : Сумський державний університет, 2018. С. 189-197.
14. Лещенко Т., Шевченко О., Юфименко В. Інтеграція компонентів культури у процес навчання іноземних студентів української мови. *Молодий вчений*. 2019. № 5.1 (69.1).
15. Подкаст. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B4%D0%BA%D0%B0%D1%81%D1%82>.
16. Презентація сайту МОН "Speak Ukrainian". URL: <https://mfa.gov.ua/ua/news-feeds/foreign-offices-news/70870-prezentacija-sajtu-z-vivchennya-ukrajinsykoji-movi-dlya-inozemciv-speak-ukrainian>.
17. Проскуркіна Я. Допрофесійна підготовка іноземних абітурієнтів до навчання в медичних університетах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2014. С. 77-78.
18. Родчин З. Тексточентричний підхід у вивченні української мови як іноземної (студентами-медиками). *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2015. Вип. 44. С. 113-117.
19. Тимчасова програма навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» для підготовки англomовних студентів у вищих навчальних закладах МОЗ України; галузь знань 22 «Охорона здоров'я» / уклад.: С. Луцак та ін. Київ, 2016. 180 с.
20. Український державний центр міжнародної освіти МОН України. URL: <http://studyinukraine.gov.ua/uk/zhittya-v-ukraini/inozemni-studenti-vukraini/> (дата звернення: 08.05.2019).
21. Ушакова Н., Дубинський А., Тростинська О. Концепція мовної підготовки іноземців у ВНЗ України. Викладання мов у вищих навчальних закладах на сучасному етапі. *Міжпредметні зв'язки*. 2001. Вип. 19. С. 136-146.
22. Шиянюк Л. Тексточентричний підхід до формування україномовної комунікативної компетентності студентів вищих технічних навчальних закладів I-II рівнів акредитації : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Херсон, 2018. С. 303.
23. European charter for Regional and Minority Languages Strasbourg. *The European Treaty Series*. № 165. URL: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/html/148.htm> (дата звернення: 22.03.2019).
24. Ukrainian Lessons Podcasts. URL: <https://www.ukrainianlessons.com/premium/>.